

Un perete posterior de *aedicula* funerară descoperit la Șieu-Odorhei (jud. Bistrița-Năsăud)

Radu ZĂGREANU

Cuvinte cheie: Dacia Porolissensis, monument funerar, aedicula, villa rustica.

Keywords: Dacia Porolissensis, funerary monument, aedicule, villa rustica.

Lumea rurală romană din provincia Dacia Porolissensis este una destul de puțin cunoscută și cercetată. Marea majoritate a descoperirilor s-au făcut accidental, puține situri de tipul *villa rustica*, fiind cercetate sistematic¹. Odată cu sedenterizarea noilor coloniști aduși în provincie în jurul orașelor și castrului militar sau de-a lungul principalelor rute de circulației ale provinciei, apar o serie de proprietăți și locuințe private. Aceste ferme agricole sunt cunoscute în literatura de specialitate sub numele de *villa rustica*. În bibliografia arheologică a Daciei sunt semnalate peste 100 de astfel de presupuse *villa rustica*², fără însă a fi fost cercetate măcar sumar toate dintre ele. Dacă în zona centrelor orașenești cum este Napoca acestea sunt mai numeroase, în zona castrului situate pe limes asemenea cazuri sunt extrem de rare. Acest fapt poate corespunde și unei realități, dar se poate datora și lacunelor de cercetare actuală. Cele mai multe dintre *villae*-le (sigure sau posibile) mari și mai prospere au fost cercetate sau numai identificate în teritoriul coloniilor, până acum. Dintre colonii doar pentru Potaissa, documentația este mai săracă, la fel și pentru teritoriul municipiului Porolissum (poate datorită faptului că teritoriul era rezervat pentru unitatea militară)³. Zona nord-estică a provinciei Daciei Porolissensis este destul de săracă în descoperiri de epocă romană în teritoriile din apropierea castrului. La fel este și cazul arealului aflat în subordonarea trupei *ala I Tungrorum Frontoniana* de la *Arcobadara* (Ilișua). Așezarea dezvoltată în jurul castrului, cuprindea un teritoriu redus ca areal⁴, fiind concentrată pe un spațiu nu cu mult mai mare decât spațiul castrului, având un caracter semiurban. Cu certitudine nevoile și cererile trupei cantonate aici nu putea fi satisfăcute doar de această așezare, așa că existența unor ferme agricole în zonă ni se pare destul de firească. Cantitățile calculate ca volum⁵ pentru satisfacerea nevoilor zilnice de alimente, produse obținute doar parțial din activitatea proprie, alături de cele necesare furajării cailor, trebuie să fi fost procurate din mediul civil aflat în imediata apropiere.

Localitatea Șieu-Odorhei⁶ (Pl. I. Fig.1) este situată în bazinul inferior al râului Șieu, înainte de vărsarea sa în Someșul Mare. Terasa majoră, joasă, din stânga râului a constituit, prin solul său bogat și comunicarea ușoară, un perimetru favorabil habitatului. Cele mai timpurii vestigii au fost semnalate pe terasa înaltă de la nord-vest de sat de pe suprafața căreia au fost recoltate fragmente ceramice eneolitice și din bronzul timpuriu. Pe aceeași terasă, la sud de acest punct (Pl. II, fig. 3), în anul 1982 a fost descoperit un tezaur monetar format din 214 monede: 97 tetradrahme emise de provincia *Macedonia Prima*, 91 tetradrahme ale orașului *Thasos*, 4

1 Gudea 2008, p. 115 (Cluj-Napoca-Tarcea), p. 115 (Chinteni), p. 116 (Ciumăfaia), p. 116 (Gârbău).

2 Popa 2009, p. 39.

3 Maniu 2004, p. 2.

4 Protase, Gaiu, Marinescu, 1997, p. 75.

5 Gudea 2005, p. 185-197.

6 Informațiile privind descoperirile arheologice din zonă ne-au fost puse la dispoziție de către cercetătorul Corneliu Gaiu, căruia îi mulțumesc cu această ocazie.

Radu ZĂGREANU

Muzeul Carpaților Răsăriteni Sfântu Gheorghe
e-mail: raduzagreanu@yahoo.com

drahme bătute la *Apollonia* și alte 15 ale orașului *Dyrrhachium*, la care se alătură 7 stateri, emisiuni din aur ale celților din zona Boemiei⁷. O întinsă așezare, cu nivele de locuire din mai multe epoci, a fost evidențiată în urma cercetărilor arheologice efectuate în partea de hotar Somoștauă⁸ de la nord de localitate (Pl. II, fig. 3), pe terasa joasă formată în bucla Șieului în dreptul localității Șintereag, fiind evidențiat un nivel de locuire din epoca bronzului cu materiale caracteristice culturii Wietenberg și Noua. S-au înregistrat și complexe din epoca migrațiilor (sec. V-VI) și medievale timpurii (sec. VIII – IX).

În vatra satului, între biserica reformată și clădirea școlii din localitate, terasa se înalță puțin în raport cu terenul din jur, nefiind exclus caracterul său antropocentric mai ales că atât la edificarea școlii cât și alte lucrări edilitare au scos la suprafață numeroase vestigii arheologice, cele mai concludente de epocă romană (Pl. II, fig. 3). Sunt amintite, în afară de artefacte, fundații de ziduri prinse cu mortar⁹, care ar conduce spre ideea unei stațiuni ce ar depăși statutul de simplă așezare rurală. Materialul arheologic, variat și bogat, format din ceramică romană provincială, *terra sigillata*, unelte și piese de podoabă¹⁰, întărește o astfel de ipoteză. Repertoriul formelor ceramice este alcătuit din vase cărămizii și cenușii din pastă fină: dolia, oale, căni, ulcioare, străchini, castroane, farfurii, patere, capace; oale din pastă nisipoasă neagră sau vineție. Sunt prezente și vase de factură locală, lucrate cu mâna: borcane și cești. În vecinătatea acestui punct, la sud-vest de căminul cultural, alături de ceramică romană provincială se află vase din ceramică cenușie (oale, străchini, Krausengefasse) posttaureliană. Aceleași perioade îi aparțin și o serie de fragmente ceramice aflate în colecția locală din punctele „În Lăsuți” și „Coasta”.

În epoca romană pe aici trecea drumul roman (Pl. II, fig. 3), care făcea legătura dintre castrulele de la Ilișua și castrul roman de la Orheiul Bistriței. Cercetătorul clujean F. Fodorean identifică următorul traseu al acestuia în această zonă: după ce traversează Someșul în zona Beclean acesta urmărește un aliniament lung de 8,7 km până la vest de localitatea Șintereag, unde își schimbă din nou direcția și după ce mai parcurge 3,5 km atinge hotarul comunei Șieu-Odorhei¹¹; de aici el coboară în continuare pe direcția sud, tot pe partea stângă a văii Șieului și trece prin localitățile Coasta și Șirioara și ajunge la Chiraleș¹².

În zona de confluență dintre Someșul Mare și râul Șieu, mai avem atestate puncte cu descoperiri de epocă romană (Pl. II, fig. 2). Astfel: la Beclean - în partea vestică a orașului, în punctul denumit „Șesul Becleanului”, în momentul săpării fundațiilor pentru ridicarea viitoarei ferme avicole au apărut numeroase vestigii printre care și ceramică de epocă romană¹³; la Săsarim - în urma unor cercetări de teren făcute de St. Ferenczi acesta consideră că pe malul drept al râului Someș, față în față cu confluența acestuia cu Șieul se află un *castelum* roman¹⁴; La Nîmigea de Jos - în jurul grajdurilor fostului CAP se află o întinsă așezare rurală depistată în 1987 de C. Gaiu, de unde provine ceramică roșie, cenușie și zgrunțuroasă¹⁵; la Șintereag - pe terasa aflată în partea de est a comunei „La Cimitir” au fost identificate resturi ceramice de epocă romană, printre care și un vas în stare perfectă de conservare¹⁶; la Șieu-Sfântu - Ferenczi a identificat în punctul „La Râpă” în 1974 fragmente ceramice de epocă romană¹⁷; la Cristur-Șieu - în punctul „La Baie” pe o terasă relativ joasă au fost identificate în urma unei periegeze vestigii aparținând mai multor epoci printre care și epocii romane¹⁸; la Bretea din cercetările de suprafață efectuate de Lușcan Marțian au fost identificate trei posibile așezări romane: prima în punctul „În pruni” de unde au fost recuperate fragmente ceramice roșcat-gălbuie și cenușii albicioase¹⁹; a

7 Preda, Marinescu 1987, p. 19.

8 CCA 1995, nr. 187; G. Rădulescu 1995, p. 165 – 173.

9 Dănilă 1989, p. 243-244, nr. 8.

10 Marinescu 1989, p. 25-26 și PL. XXVII - XXXIV.

11 Fodorean 2006, p. 209.

12 *Ibidem*.

13 Dănilă 1989, p. 18, nr. 5.

14 Ferenczi 1976, p. 117-118.

15 Marinescu 1989, p. 20 și PL. XXI/ 6-12.

16 Dănilă 1989, p. 243, nr. 6.

17 Marinescu 1989, p. 26.

18 Dănilă 1989, p. 81, nr. 3.

19 Marinescu 1989, p. 9, PL. VI/4 și VI/5.